

barátainak figyelmére. Elismeréssel szólhatunk a könyv kiállításáról is, bár metszetei nem mindig sikerültek.

Lukinich Imre.

Művészettörténeti korrajzok.

Bevezetésül a képzőművészetek egyetemes történetébe. Irta: *Divald Kornél. Első kötet.* Nyolczvanhat képpel. Budapest. A Szent-István-Társulat kiadása. 1900. 8°. 237. l. — *Második kötet.* Hetvenöt képpel. Budapest U.-ott. 1901. 8°. 263 l.

Divald célja e munkájában az, hogy az egyetemes művészet-történet anyagából szabadabb formában közölje a művészetek rövid fejlődését azokkal, a kik „bűbájos világában tájékozódni, ennek mestereit megérteni és így alkotásaikban behatóbban gyönyörködni óhajtanak.“ (9. l.) Épen ezért könyvét nem is nevezi rendszeres művészettörténelemnek.

Az *első kötet* a XIV. század végéig vázolja a művészetek történetét.

A kötet első része az őskor rövid bemutatása után az ó-kor képzőművészetével foglalkozik. Az emberi kultúra legrégebb bölcsőjének, a fáraók országának, Egyiptomnak vívmányaiból merített valamennyi ókori nép. Ezért behatóbban foglalkozik velük a szerző, habár Egyptom ránk maradt emlékei nagyobb részben hanyatlásban nyilvánuló korszaknak az alkotásai. Négy fejezetet szentel a görög művészetnek. A görög építészet fejlődését tekintet nélkül a személyekre, összefoglalóan ismerteti és pedig igen czélszerűen, mivel az egyes kiváló műemlékek mesterétől ránk maradt adatok úgy sem elegendők a korabeli építészet törekvéseinek visszatükröztetésére. A görög szobrászatot két korszakra osztja: az első korszak képviselői a chiosi Glaukos, Rhoikos, Theodoros, Kalamis, Pythagoras, Myron, élén Phidiassal az ideálisnak a fenségesig való fejlesztőjével; a második korszak s a későbbi görög szobrászat főbb képviselői közül Skopas, Praxiteles, Lysippos alkotásait ismerteti. A görög festészet rövid fejezete után áttér a rómaiak képzőművészetére, kiknek szelleme inkább gyakorlatiasságával tűnt ki, mint teremtő erejével.

A kötet második részében a középkor képzőművészetével foglalkozik a szerző. A szinte lopva terjedő ker. vallás nyomában új művészet is csirázik, melynek legrégebb emlékei a katakombákban maradtak ránk. Az ó-ker. és bizanci templomok leírása után külön fejezetekben foglalkozik a román- és csúcsíveskori építészet, szobrászat és festészet emlékeivel. E fejezetekben kiváló gondnal ismerteti a szerző a magyarországi műemlékeket, mint a székesfehérvári, pécsi, gyulafehérvári román székesegyházakat, a lébényi, zsámbéki, kis-bényi, ócsai, jáki templomokat, a budavári Nagyboldogasszonyi csúcsíves

templomát, a kassai dómot, a pozsonyi, szepesváraljai, soproni, szent-benedeki, eperjesi stb. templomokat, a megmaradt szobor-műveket és festményeket. A kötetet a középkori olasz szobrászat és festészetről szóló fejezetekkel zárja be. Az olasz szobrászok a természet tanulmányozása helyett az antik emlékekről lesték el a fejlettebb formákat s így a görög, római és etruszk hatás meglátszik az emlékeken, mint Niccolo Pisano, Arnolfo di Cambio, Fra Guglielmo, Giovanni Pisano, Orcagna szobor-művein. Az olasz festészet új életre keltésében a firenzei mestereknek jut a kezdeményezés szerepe, kikkel Siena város festői versenyeznek, kik közül Simone Martini, Pietro és Ambrogio Lorenzetti képeik frissességével, ideális szépségű alakjaikkal méltó mesterek ugyan a firenzei festőkhöz, de a természettől elzárkózó, régies módorhoz ragaszkodó legközelebbi utódaik a firenzei iskolával szemben egészen a háttérbe szorulnak.

A második kötet első részében Itália renaissance-kori művészetét tárja elének Divald Kornél. A renaissance művészet nem tekinthette czéljának az antik művészet vívmányainak egyszerű elsajátítását, ép azért az önállóság jóval szembetűnőbb még az építészetben is, a mely pedig legtöbbit merített az antik művészet vívmányaiból. Így az antik római művészet beható tanulmányozásából indultak ki Brunellesco, Michelozzo, Leon Battista Alberti, Rosselino, Cronaca stb. A renaissance olasz szobrászai Lorenzo Ghiberti, Donatello, Luca della Robbia, Antonio Rosselino, Benedetto da Majano s mások a festészethez hasonlóan a való élet minél közvetlenebb ábrázolását tekintették főczéljuknak s inkább a jellegzetes, mint a harmonikus hatású formákra fektették a súlyt. Valóságos kis monographiakat ír a szerző az ideálnak legtökéletesebb megtestesítőjéről, Lionardo da Vinciről, a lánglelkében lakozó eszméket fenséges harmoniával elének táró Raffaello Santiról és Michelangelo-ról. Külön fejezetben ismertet meg bennünket az »Adria gyöngyé«-nek, Velencének festőivel, Antonio Vivarinival, Bartolommeoval, Antonello da Messinával, a Belliniekkel, Vittore Carpaccioval, Tiziano Vecellivel, Paolo Veroneseval s másokkal.

A kötet második része Észak-Európa renaissance-át, a barokk, rokokó és a klassziczizáló stílus korát rajzolja. Észak-Európában a renaissance képző-művészet kevésbé káprázatos s csak a festészet terén mutat föl valódi nagy alakokat. A renaissance művészet hatása hazánkban érvényesült legkorábban; Magyarország és Itália között szakadatlan fennálló összeköttetés szellemi közösséget is teremtett, melyet szorossá tettek a hazánkban megforduló olasz művészek, mint Benedetto da Majano, Chimenti Camicia, Francesco Cellini, Fioravante stb. A francia, németalföldi s németországi renaissance rajzolása után külön fejezetben foglalja a szerző a németek legkiválóbb festőjével, a magyar eredetű Dürer-rel, a két Holbeinnal s kortársaikkal, a „német kismesterek“-kel, kiknek kezében a keresetten szép, de tartalmatlan

formák kultuszává fajul a művészet. A barokk építészet korának bemutatása után nagy gonddal ismerteti Rubens és Rembradt művészetét. A hollandiai képirás virágzása Rembrandt al el tetőpontját, kívül az érzések és a képzelet gazdagsága tekintetében, valamint a teremtő erő és sokoldalúság dolgában kortársai nem igen versenyezhetnek. A spanyol festők a nép összes rétegeit átható vallásos szellemnek megfelelően műveik érzelmi tartalmát az aszkétai szigorúságig, vagy a vallásos elragadtatásig fokozzák. Az utolsó fejezetben a rokokó és klasszicizáló stílus korát állítja elének a szerző, bemutatván kiválóbb képviselőit, a velencei festők hatása alatt fejlődő francia mestert, Antoine Watteau-t, a *pastell festésben* híres genfi Liotardot, a klasszicizáló szobrászat úttörő mesterét, a velencei Antonio Canovát s vetélytársát, az antik szobrászat híj utánzóját, a dán Bertel Thorwaldsent.

Divald munkáját általában áthatja a tárgyszeretet, mely az olvasóban is fokozza az érdeklődést. A második kötet jóval felülmulja az elsőt s képei is sokkal sikerültebbek. Stílusát rontja ugyan néhány germanismus, máskülönben azonban folyékony és könnyen érthető, akárcsak Tarczai György nevén ismert kedves elbeszéléseinek nyelvezete.

Bátran ajánljuk művét a művelt nagyközönség s az érettebb ifjúság figyelmébe!

HÁRSING ISTVÁN.

KÜLÖNFÉLÉK.

Gidófalvi Gálgyor Balázs czímeres nemeslevele 1681-ből.

A marosvásárhelyi ev. reform. kollegium egyik XVII. századi jeles igazgató-tanárának eddig ismeretlen czímeres nemesi levelét ismeretjük és közöljük alább, melynek eredetijét e folyóirat szerkesztője Baranyai Károly úrnál kapta meg Maros-Vásárhelyen.

Gidófalvi Gálgyor Balázsról, kinek Apafi Mihály fejedelem 1681. jun. 12-én Gyulafehérvárt adományozta ez armálist, eddig is tudtunk egyet-mást, főkép Koncz József m.-vásárhelyi tanárnak: „A m.-vásárhelyi ev. reform. kollegium története“ czímű jeles munkájából.

Ezek szerint *Gálgyor Balázs* G. Mihálynak, kőröspataki Kálnoki Sámuel egyik *Gidófalván* lakó jobbágyának, fia 1662. okt. 20-án lépett a marosvásárhelyi 5—6 osztályú scholába, vagy partikulába